

ղաքի հայազգի ժողովրդոց քանի մը հոգաբարձու-
ներուն ընկերութեամբը պատիւ ունեցաւ ներկայա-
նալու Նորին Սահմութեանը, որ յօժարամիտ սրտիւ
ընդունեց անոր խորին երախտագիտութեան անկա-
ծական յայտարարութիւնը, որ ազգին կողմանէ ը-
րաւ օգոստափառ Մարտիկան մարդասիրական խնամ-
ցը ու Նորին Սահմութեան հայրազգութ բարեկա-
րութեանցը համար. շնորհակալ ըլլալով նաեւ քա-
ղաքիս գլխաւոր կառավարիչին ու գործակալներուն
քաջարթուն հոգորութեանցը վրայօք :

Նորին Սահմութեան իրաւ փաշային հետ ճանա-
պարհորդակից ըլլալով Մարտիկան վաւարապետ Ս. Կ.
ժապարտիւ Տատեան Պօղոս աղան, և Մարտիկան ճար-
տարապետ Ս. Ե. ժապարտիւ կարապետ Եղան, աղագ-
սիրական հոգով այցելութիւն ըրին տղայոց ու
աղջկանց դպրատուններուն, ու առատաձեռն պար-
գեններով իրենց ուսումնասիրական գովելի եւանդը
յայտնելով, մեծ միխթարութեան ու երախտագի-
տութեան մէջ ձգեցին Պրոսպար հայազգի բարե-
սէր ժողովուրդը :

ԵԳԻՊՏՈՍ

Լեզքսանդրիա, 4 Յունիս :

Աս օրերս քաղաքական խնդիրներու վրայ ամե-
նէին զընդ չըլլար, հասարակութեան ուշադրու-
թիւնը բոլորովին առեւտրական մեծ գործքերուն
վրայօք զբաղեալ ըլլալով: Արեւմտեան երկրներն Ս.
Թ. Կոստոյի Պալատին գործը է, որ (Ս)մանեան
Տէրութեանը կողմանէ անոր տրուելու տարեկան
տուրքը կրինդէ Նորին Բարձրութեան. որն որ
կամեցաւ բամբակ կամ ուրիշ ապրանքներ տալ
գրեթէ մէկ միլիոն իրէք հարուր հազար թաւրի
արժողութեամբ: Բայց Ս. Պալատին արժանաւոր
գին չի տալուն համար, Նորին Սահմութիւն Պօղոս
Պէյը իսկոյն յօժարամիտ իր ստորագրութեամբը
փոխանակաբարութիւններ տրուաւ 3250000 տաճիկ
ղուռուշի չափ, վճարելի թիւիստ իր եղբորմէն զմիւս-
նացի Ս. Ե. ժապարտիւ Երեսնամեան Պետրոս աղայէն:
Աւստի Նորին Բարձրութիւն Լազիպոսի փոխար-
քան ալ աս գումարին փոխարէն 100 հազար խան-

գիրքը երեսուն թագաւորաց պատմութիւն պարունակե-
լով, թող ընթերցողները գատաստան ընեն թէ արդեօք
Սահման Սահմանի պատմութիւնէն երկար պատմու-
թիւն կ'ա՞յ մի, որն որ գրքին տասներորդ մասը բոնեւ է.
Լազիպոսի կուսակալին սկիզբէն մինչեւ իր օրը կըգրէ
ու տող մըն ալ Ս. Ե. ժապարտիւ Պօղոս Պէյին չէ կրցեր
նուիրել, երբ կրտեսները որ Լազիպոս համառօտ յիշա-
տակութեամբ, Խախէլին վրայօք ալ լուծեմամբ չէ ան-
ցեր: «Ան վեհանքն իշխանը կարօտ չէ, կըսէ, (Ս)մանեան
պատմիչին յիշատակութեանը»: Ս. Ե. ժապարտիւ ալ կընդունիմ
բայց միթէ ան պատմութեան մէջ յիշած երեւելի ան-
ձինքը կարօտ էին (Ս)մանեան պատմութեան մէջ յիշ-
ւելու. միթէ աղագսէր պատմիչը յիշատակելու անձին
կարօտութեանը մը պիտի նսյի :

(Ս)մանեան պատմութեան պաշտպանը, կըսէ թէ «Եղի
գրքին հեղինակը չէ գիտցեր ի՞նչ կերպով պէտք էր
յիշատակել Պէյիճեան հանգուցեալ Մարտիկան»:

Իմաստուն պատմիչի մը, որ ասանկ մեծ Տէրութեան
մէջ պատահած բազմակերպ գոռուալի անցքերը քիչ կամ
շատ քաղաքականութեամբ կըգրէ, ի՞նչ դժուարութիւն
կար գտնէ համառօտ յիշատակութիւն մը ընել հանգու-

թեան անցած տարւան բամբակներէն, (Թ)րիստ յիշ-
եալ Ս. Ե. ժապարտիւ հայազգի աղային խրկելու է որ ծա-
խէ իր հաշուին. նմանապէս նոր հոնձին բամբակնե-
րէն ալ բաւական ապրանք խրկելու է: Նորին
Բարձրութեան նաւերը կըպատրաստուին որ
նոյն բամբակները բեռնաւորեն (Թ)րիստ տանե-
լու համար: Ս. Ե. ժապարտիւ Ս. Պալատին պաշտօնը
կատարելով պողո իսկի շողենաւով այսօր ճամբոյ
ելաւ Կոստանդնուպօլիս դառնալու:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՄԻՔԵՐ

ԼԵԳԻՍ

Լոնտոն, 26 Մայիս :

Քանի մը տոտն է որ Իւլանտայի մէջ շերթու-
թիւն մը ծագեցաւ, որն որ միշտ էվելնալու վրայ
է: Կառավարութիւնը, օրագիրները և հասարակու-
թիւնը անգամ այս գործոյն վրայօք զբաղեալ են,
ու դեռ մարդ չի տես թէ ի՞նչ վախճան պիտ' որ ու-
նենայ :

Իւլանտայի կրպակներէն որ հոն ալ հին սով-
որութեանց պէս բաւարարուին մը հաստատուի. վառ-
դի ինչեան 1796 թուականը Տուպին մայրաքաղաքին
մէջ ալ յատուկ բաւարարուին մը կար: Բայց ան ա-
տենը՝ երբ որ գաղղիական բանակ մը Իւլանտա ե-
լաւ, Նեղիկայի տէրութիւնը՝ պողո իսկի կողմնա-
պահ կարծելով իւլանտայիները, վերցուց իրենց
բաւարարուին, Նեղիկայի միայն բաւական համա-
րելով աս երկու երկրին համար: Աւստի ինչեան
հիմա Իւլանտա իրաւունք ունէր միայն 105 անգամ
խրկելու հասարակաց խորհրդարանը Նեղիկայի, և
32 փառի՝ որոնց իրենք եկեղեցական է, լորտերուն
խորհրդարանը կըխրկէր:

Յունաստանի գործքերուն համար նորէն քննու-
թիւն ըլլալով սըր Ռոպերթ Փիլ ըսաւ՝ թէ իրեն
տէրութիւնները Նեղիկայ, Ռուսաց ու Կաղղիոյ
միաբան են, որ այսուհետեւ օգնութիւն չընեն.
ինչու որ յունաց կառավարութիւնը իր խոստ-
մունքները չի կատարելով պայմանագիրն ալ գրեթէ
ոչնչացած կըսեալի: Սակայն կերպար թէ անգղիա-

ցեալ Ս. Ե. ժապարտիւ Ս. Պալատին վրայօք. որուն նման ու-
րիշ շատ յիշատակութիւններ կան ան պատմութեանը
մէջ. ուստի ինչպէս կըտեսնուի՝ աս պատճառները գլխու-
վին անհիմն են. անոր համար օսմանեան պատմիչին փա-
տարանը ալ աւելի օրինաւոր պատճառ առաջ բերած
կըլար թէ որ ըսեր թէ, «մոռցել է աս երեւելի անձն
ալ», որովհետեւ Նորին Սահմութիւն Պօղոս Պէյը կեն-
դանի ըլլալով «մոռցել է» ետքը, ի՞նչ զարմանք է թէ
որ հանգուցեալներն ալ միտքէ ելած ըլլան:

«(Ս)մանեան պատմութեան աս ան երեւելի Տիւգ-
եանց ազգասէր ազգաստեղծ արժանապէս յիշատակ-
ւած պատմութիւնները ըլլալով, չեմ գիտեր Ս. Ե. ժա-
պարտիւ ի՞նչ է» կըսէ:

Իմ միտքս ուրիշ բան չէ բայց միայն աղագսիրութիւն
է, արժանաւոր երեւելի անձանց պատիւը վար չի զարնե-
լով. ու ինչպէս Տիւգեանց աղագսական ու վսեմափայլ
աղագատեմէն գովութիւնը արժանապէս գրած է, (որոնց
յարգը ու պատիւը մենք ու բոլոր ազգն ալ աղէկ գիտէ)
ասանկ ալ ուրիշ երեւելի հայկազուն անձանց յիշատա-
կութիւնն ալ պէտք էր զանց առնել կամ մոռնալ. զայն
պարտ էր առնել և զայս չթողուլ:

կան խորհրդարանը քիչ մը ժամանակ պիտի շնորհէ
վճարական որոշմունք մը ընելէն առաջ :

ԳԼԳԼԻՍ

Փարիզ, 23 Մայիս :

Գաղղիական կառավարութեանը նախանձաւո-
րութիւն տալու մտքով, օրագիրներուն շատը եր-
կարօրէն կըխօսին Լատրիայի հոգորութիւնը՝ Ս.
Ե. ժապարտիւ Նեղիկայի հետ ուղղակի հաղորդակ-
ցութիւններ հաստատելու համար:

«Աս օրվան օրս՝ կըսեն, որովհետեւ փարիզու
մէջ ալ վաճառականներու ժողով մը կըհաստատեն,
որ Կաղղիայի ու Չինի մէջ առեւտրական կապակ-
ցութիւն մը ընելու հոգ տանի, կարեւոր կըհամա-
րինք ասոնց միտքը ձգել թէ աս բանս արդէն կար-
գի դրած են ուրիշ տեղանք, ու մենք դեռ որոշե-
լու վրայ ենք: (Թ)րիստի առեւտրական խորհրդա-
րանը գործակալ մը ընտրեց որ մօտեւս Նեղիկայի
Նեղիկաստան պիտ' որ երթայ. Լեզքսանդրիա ու
Կարմիր ծովու եզերքը վաճառատուններ բանալու է
չինսու ապրանքներուն համար, որ ետքը (Թ)րիստ
խրկելին ու անկէց Լատրիայի մէջ տարածուին: Ս.
գործակալին յանձնարած է նաեւ որ քննէ տեսնայ թէ
ինչ տեսակ և ո՞րչափ եւրոպական ապրանք պէտք
է խրկել (Թ)րիստէն Պոմպիլի, Մոտրասի ու Կալ-
կապայի վաճառանոցները: Ս. Վաճառականութեան
խորհրդարանները Ս. Ե. ժապարտիւ Ս. Ե. ժապարտիւ
նաւ, խօսք տրուած են որ իրենք ալ հաւասարապէս
մասնակից ըլլալու են աս գործոյն համար կարեւոր
եղած ծախքերուն:

Կըհաստատեն թէ արտաքին գործոց պաշտօնա-
տարին Չինաստանէն առած լուրերէն կիմացելի որ
կայսրը միտք ունի եղեր հրաման տալ որ գաղղիա-
ցիք ալ կարող ըլլան ուղղակի Չինաստան երթա-
լու, ինչպէս որ անգղիացոց համար աս հրամանը
տրուած է: Ս. լուրը առնելէն հետեւ որոշեցին նա-
ւատորմի մը խրկելու ան կողմնոր, խել մը Ֆրէ-
կադներէ և ուրիշ պատերազմական նաւերէ բաղկա-
ցած:

«Վի չի գիտեր թէ աս գերագոյն ու սրբազան Կապ-
լաւոգ որն է»... գուցէ ուրիշ միտքով առեր է այն
սրբազան կապը որ Ս. Ե. ժապարտիւ և սրբազան, ըստ
որում Մոտրասի Ս. Ե. ժապարտիւ որում նման նմա-
նին հետ շաղկապելէն ի զատ, հակառակորդները ան-
գամ բարոյականութիւնով կըմիաբանեն. ինչպէս երկուքի
բաժնուած անգղիացոց ազգը՝ հայրենասիրութեամբ
մէկ անձն ըրեր է այն սրբազան Ս. Ե. ժապարտիւ որուն վրայ իրաւ-
ունքով խնդրած եմ ու կըխնդրեմ միշտ որ յորդոր գրելի

«Կողմնասիրութեան համար մեր ազգը բաւական վնաս-
ներու հանդիպել է» կըսէ: (Թ)րիստի ներողամիտ ըլլալ աս
պատուելին իմ համարձակութեանս, բայց կարծեմ որ
աս խրատը կըպարտաւորէր քիչ մը ժամանակ առաջ
(Ս)մանեան պատմութեան հեղինակին տալ, որ կողմնա-
սիրական առիթներէն զգուշանալով, աղագսէրներուն
սիրտը վերաւորելու պատճառ չի տար. եթէ աս զգուշու-
թիւնը քիչ շատ ունենային ոմանք մեր հայազգի հեղե-
նակներէն, քանի՞ վնասներէ, քանի՞ զրկանքներէ ազգեր-
նիս ազատ կըլար արդեօք: Հարգի վերատեսուչ կարծեմ
տեսած ու ցաւալի սրտիւ կարգացած էք «Բօլիկրաֆօ»
անուն Ս. Ե. ժապարտի իտալերէն օմնաստիպ տետրակ-

ՂՆ նաւահանգէսին շին երթալը շատ օգտակար
պիտ' որ ըլլայ քաղղ իացի վաճառականներուն նպա-
տակին . աներկիւղ պիտի սկսին իրենց առևտրական
գործաւննութիւնները շինի հետ , պատերազմի նա-
ւերէն Եւ թաւական պաշտպանութիւն ունենալով :

Կուսատէլուքի վերջին հաւաստի լուրերը կը ծա-
նուցանեն , թէ ան երկրի գետնաշարժէն հղած վը-
նասը՝ 110-120 միլիոն ֆուանքի կը հասնի : Ըստ գու-
մարը չափազանց չի սեպուիր , կրէ՛ս օրագիրը մը , թէ
որ մտածենք որ գրեթէ ամէն բան կործանեցաւ ու
ջարդուքուրդ հղաւ , տները , գործատունները անոնց
կա՛հ կարասիքը չէ . չէ , Լոյն օրագիրը աս ալ կըսէ ,
պէտք է որ տասը միլիոն ֆուանք փոխ տրուի Կա-
տէլուքի երկրին որ քիչ քիչ կարօղ ըլլան ամէն
բան կարգի դնելու :

Եզիպոսուհն Գլօղ պէյին խրկած կենդանիները
 փարիղ հասան. ասոնց մէջ նորահաս առւելծ մը կայ
 տենաալու տըժոնաւոր ։ վայրենի կատու մը Պէք-
 բէին հզ այծեամ մը (Ճէյրան) երկու ջայլամն (տէ-
 վէգուշու) լ՛իբրիկէին երկու միսք քետիսի ։ նուազա-
 ցի օրփորդ մը Լճ . նաև քանի մը փոի ձագեր ։

ՍԳԼՆԵՒԼ

ԼԱՍՏՈՒԱՐԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔԻՃ ՔԻՃ մեծնալու վրայ է
Սլաւնիայի մէջ : Լուկօ , Ժօնդէվէտրա , ()ընէս և
ուրիշ քաղքերնեւուն մէջ աղմուկներ ծագեցան :
Հրաման եղաւ որ Բրիմ՝ ու ()ըթէկա նախորդ տէ-
փութէնէր բանոր զըլւին ու զատաստան ըլլայ ա-
ննջ վրայօք : Ստորիտէն շատ աստիճանաւոր զին-
ւորներ դաւառներր կերթան :

[illegible]

Պաւլաքսէլի օրագիրները կը գրեն Թէ Պեճիայի կառավարութիւնը հրաման ըրաւ որ շոգենաւերու երթեակներուն մը հաստատուի ԼՆՎէրայի, ԼԹէնէքի, Կոստանդնուպօլսոյ, Իսթիլի ու Լըքսանդրիայի մէջ . և Թէ կառավարութեան աս հրամանը 'ի գործ պիտի դրուի եկող յուլիս ամսու սկիզբները :

ներուն հատոր 12 թիւ 259 երեսը . նաև Պատկեր գրա-
կանութեան հայոց բւսած իտալերէն գիրքը Վենետիկ
սպւած, և ուրիշ տետրակ մըն ալ անանուն գաղղիերէն
լեզուով փարիզ գրած, որոնց հայաղգի հեղինակները չեմ
ուզեր յիշատակել աս տեղս . անոնց մէջն քանի՛ բանի՛
անվայելուչ խօսքերով ճմարիտ աղգասիրտ թեան դէմ
բաներ գրելով մեր բարեպաշտ աղգը ընդդէմ խղճի մտաց
կընտախտեն ու վատահամբաւ ընելու կը ջնանան . որու
վրայ մինչև հիմակ Հռովմէական Սուրբ Լէթոդը անգամ
իրողմամտութեամբը չէ համարձակեր վճիռ ընելու . (տես
Տէր Է) . Վարդէլէզդի իտալացի քահանային շինած
“Վրմէիա” անուն գիրքը, հատ . Գ . երես . 102—104 .)
ուստի, եթէ չեմ սխալիր . ասանկ բաները վերք պատել
չէ

«Մ. Լ. պարոնին կըմեղադրէ», կըսէ. չեմ գիտեր ինչ
գիտաւորութեամբ հակառակ ցուցունել կողմէ ինծի յի-
շեալ պարոնին, որ առջի գրիս մէջը ազգասէր հայրենա-
սէր անունով յիշատակելէս 'ի զատ, անոր գիրը գովու-
թեան ու շնորհակալութեան արժանի է ըսած եմ. ու ու-
րովհետեւ խիստ վայելուչ ու համոզական կերպով բրած
էր, իբրով թէ յորդորել ուզեցի որ գերագոյն Զ. սրբա-

ՅՈՒՆԿՍՏՆՆ

Լժէնք , 8 Յունիս :

Յուշաատանի կառավարութիւնը մեծ փոյթ մը ունի հիմակ տեսլութեան ծախքերը քիչցընելու համար, որն որ պաշտպան տեսլութիւնները կը պահանջեն, որպէս զի կարօլ ըլլայ փոխ առամ ըստը կին շահը վճարելու իրենց ։ Իս ծախքերու նուազութիւնը գրեթէ ամէն տեսակ ծառայութիւններու համար պիտ' որ ըլլայ, ու 2,500,000 տարածքի պիտի հասնի գումարը ։ Թնդանութեամբ զօրքերու դունդը բոլորովին վերցուցին, զօրաց թիւն ալ շահ քիչցաւ ։ Գանազան պաշտօններու մէջ եղող մարդ. կանց երրորդ մասին ճամբայ պիտի տըրւի . վերջապէս՝ բանի մը դեսպաններ ու շատ հիւպատոսներ ալ որոնք Լաբուպայու այլեայլ կողմերը խրկւած են, պիտ' որ ետ կանչուին ։

Լ՛ս կարգադրուԹիւնները սկսան գործքի զըր-
ւեւը , Ս՛ . Քօչեղիւի ու Ս՛ . Դրիքուփիւի ես
կանչըւելովնին , որոնց առջինը Բարիղի ու երկրոր-
դը Լ՛նտրայի ղեսպան էր : Ս՛ . Նրկիբօփոււ Կոս-
տանդնուպօլսոյ ղեսպանատան խորհրդականը ու Ս՛ .
Ս՛անգուրանի նոյն ղեսպանատան հիւպատոս քար-
տուղարը , կըսէի Թէ հրաման առին դադրելու ի-
րենց պաշտօնէն . Սիւնիկի հիւպատոսարանը խա-
փանեցաւ . Բրէվէկայի հիւպատոսը իր պաշտօնին
մէջ պիտի մնայ , բայց առանց Թոշակի :

ԼՆԿԵՅ՛ի զատ ուրիշ հարկաւոր չափաւորութիւն մըն ալ պիտո՛ր որ ըլլայ ծախքի կողմանէ գաւառնէրուն կառավարութեանը մէջ , որոնց ասկից ետքը տասը կառավարիչ պիտի ղըրւին ու տասւիկէք ալ կառավարչի փոխանորդներ : Կառավարիչներուն 300 տրախմի պիտի տըրւի ամսական ու փոխանորդներուն 180 : Համալսարանի, տէքութեան խորհրդարանի , Եպիսկոպոսարանին ու աւուդջութեան պաշտօնատարներուն Թոշակները նոյնպէս պիտո՛ր քիչ նայ :

Փխբադորիի ԸԹԷՆԲ հասնելը փոփոխութիւն մը պատճառեց ղեկավաններուն մէջ : Յուլիսի 1 ին Վաղըիայի պաշտօնատարը Թաղաւորին ներկայաւ
յաւ : ու 3 ին՝ արտաքին գործոց պաշտօնատարին

զան կապին վրայ ալ, այսինքն՝ սիրոյ ու միաբանութեան
վրայօք ալ գրէ. կարծեմ որ աս յորդորս ինծի պակսու-
թիւն մը չըլլալէն 'ի զատ՝ ճշմարիտ ազգասիրութեան
նշան մըն է :

() սմանեան պատմութեան ջատագովը կուզէ հաստատել թէ, 1828 ին անցքը հարկ էր գրուիլ ու 1820 ինը չի գրուիլ: Բայց կարծեմ թէ շատ կըսխալի, որովհետեւ ճշմարտասէր պատմիչի մը վըսյ որքան հարկ կար մէկը գրելու, նոյնքան ալ պարտաւորութիւն կար միւսը զանց չառնելու, թէ որ կողմնասէր չըլլայ: 1) ասն զի ամէն մեծ գործողութեանց մէջ գովութեան ու պարտաւորութեանի պարագաներ կը պատահին. ինչպէս 1820 ի անցքին պարտաւելի մասը առաջ կըսերէ Հ. Հ. 1) 1) . միթէ գովութեան արժանի չէր մի այնքան իմաստուն վարդապետներու գալ ու միանալը ազգասիրարար և միաբանութեան համար ջանք ընենին. միայն քանի մը ռամկաց վարդունքին անվայել հետեանքները կուզէ ցըցունել. և զարմանալին ան է որ հին, կըսէ, իբրու թէ պատմութեան մէջ հին բան չի մտնար. միթէ 1828 ին անցքը նոր է, 14 տարիէն ետքը կը յիշատակէ, և միւսը՝ այսինքն 1820 ինը բնաւ չի յիշեր:

ճնակարանը ժողովք մը եղաւ : ուր տեղ ներկայ էր
 յի . փխբասդօրի Ղնգընայի ու Ռուսիայի փոխա-
 նորդներուն հետ : Խօսք եղաւ որ ժամանակ մը հաս-
 տատեն պարտքին վճարմունքներուն ու երաշխաւո-
 լութեանց . բայց դեռ յայտնի չէ Թէ ինչ որոշմունք
 եղաւ ասոր համար :

Մ. Սարգիսյանը որոշ տեղեր անցավ Վոս Կոմեր, Լճենի գաղղխացոյ դեսպանատան գրագիրը, մտ
օրերս Կոստանդնուպօլսի պիտի ելլայ, ու դեսպա
նատան գրագիրն տեղը պիտի նստի :

ԳԼԲՍԿԼՍՏԻՆ.

Պէտքուն , 15 Մայիս :

Նապի Խան Լալեր Տիվանը Շիրազու կառավա-
րիչ կարգեցաւ Գարահադ Միրզա իշխանին տեղը ,
որ իր եղբորմէն Պարսից Շահէն կանչուեցաւ :

Հիւսէին Վաւրի աղա ու Միրզա Օհբի, որ երկուքն ալ արքայական տընէ են, մօտերա Վաղըշիս պիտ' որ երթան Շահին հրամանաւը, մէկը բժշկականութիւն ու միւսը մաթեմատիղական ուսմունքը սովորելու համար :

[illegible]

Օգոստոսիս , 18 Յունիս :

Յօժարամբողջ կրթանուցանենք , թէ Լեւոնապետի
լեկեբութեան Իզմիրու փոխանորդ Սեփարապետի
Լիւթիանեան Կարապետ Բղան , որ անցածները Կոս-
տանդնուպօլիս գացեր էր , երեկ Կաղղիայի շոգե-
նաւով վերադարձաւ հոս . Յիշեալ Բղային գալուս-
տը մեծ ուրախութեան պատճառ եղաւ քաղաքիս
բոլոր հայազգի ժողովրդոյ :

Մ. Լեւորիկի Լորուսաղէմի զաղը խացոց հիւսպա-
տոսը անցած հինգշաբթի Կոստանդնուպօլիսէն հա-
տաւ , ու հետեւեալ օրը Լստրեստանի շոգեհաւը մը-
տաւ իր պաշտօնին երթալու :

ԼՂՆԻ ԲԱԶՄԱՆ ԱՆԳԱԾ ՀԻՆՂԶԱՐԹԻ ՊՕԼԻՍԷՆ ԵԿԱՆ
ԵՆ • ՎԱԵ • ՈՐՀԱՄԱՐ ԲԱԶԱՅԻՆ ԽԵՂԵՐ :

“ԼձԹԷ Գ. պարոնը աս նիւթիս վրայ նորէն բան գրէ, անոր պատասխանը ինծմէ թող չըսպասի” կըսէ Հ. Ը. Լ. Լ. յարգիւն: Հոյսս հաստատէ որ, ուրիշ ստորա-գրութեամբ աւպատասխան չի գրել, որովհետեւ լուսաւո-րեալ դարուս լուսաւորիալ անձանց մէկը ըլլալով, ան-շուշտ խաղաղութեան ու ճշմարտութեան ալ սիրող պիտ’ որ ըլլայ: Ուստի () սմանեան պատմութեան կող-մնասիրական պակասութիւնները բոլորն ալ մարդկային սխալանքի կամ մոռացութեան տալով, ալ աւելի օրի-նաւոր պատասխան տրած կըլլար, որով ես ալ պար-տաւոր չէի ըլլար ներկայ գիրս գրիլու. որն որ գիտեմ ձեր սկզբնասիրութեամբը կը հաճիք հրատարակելու ձեր օրագրին մէջը:

Հարգանքք սիրելի մեամ

Մշակութեան ձեռքով

COLLEGE OF THE SACS

9.

14 Sep 1843 :

—Խորհուրդա ըստ ճանաչողին (Պարզ գեղը) Սարը Վ. Էջեջ օղլու Վ. Կրտիչ անունով թշուառական մարդ մը, չենք գիտեր ինչ պատճառէ ստիպելով, իր հօրեղայրը զարկեր սպաննելու է ատրճանակով (փխաֆով) տանը մէջ։ Եւ յոյն գեղին կառավարիչը իսկոյն մարդասպանը ձեռք ձգելով բանտը դրեր է. որն որ առանց ընդդիմութեան խոտովաներ է թէ ինքը խորհրդով մեղացի էր և զանկա։

Վ. Էրսայի նարնջոյ (Թուրքի) բուրսատանը նարնջի մը կայ որ լըման 432 տարւան ծառ է։ Ըստ հինաւուրց ծառը որ Մեծ Պարպոն կրկուցի, 1500 Թուրքիանին Վարդիւս բերին. ու ան տոնը տուաքին էր աս տեսակ ծառերուն որ ան երկրին մէջ տեսնուեցաւ. Գրանչիկոս ան ու Էնիւրիկոս իրենց Թաղաւորութեան ատենը կրպակէին աս ծառը Գօղէնայլ ըստ ճանաչողը, իրենց սիրելի պալատին մէջ։

Փարիզը հարուստ սեղանաւորներէն մէկը երբ որ քանի մը բարեկամներով սեղանը նստած կերակուր կուտէր, խօսք բացուեցաւ Վարդիւսի տէրութեան տարեկան ծախքերուն միշտ եվէլնալուն վըրայօք։ Եւ զգուցի սեղանաւոր մը որ հոն կը գտնուէր, կը պնդէր ըսելով. «Ի՞նչ որ Էնուսյոս շինութեանն է ինչպէս հիմա որչափ ատեն անցեր է նէ, ամէն մէկ ըսպէին համար 20 սօլոյ (այսինքն մէկ Ֆուանք) զըրբի հասարակաց դանձաւունքն անտուկը, նոյն գումարը չի համար Վարդիւսի 1844 տարւան ընելուն ծախքերուն։ Վարդիւսի սեղանաւորին զըրբի տաքնալով աս չափազանց հաշուին վրայ շատ դէմ կեցաւ. բայց անգղիացիին իր բնական հանգարտութեամբը կըրէր, թէ պատրաստ է հարկեր լըրէ սթէնլին գրաւ դնել իր կարծիքը հաստատելու համար. սակայն տեսնալով որ մոտիկ չընէր, այլ պէսպէս պատճառներ մէջ կը բերէ իր ըսածը ջրելու, կըրկնէր միշտ աս խօսքը. — Պարոն կամ գրաւ (պէս) դիր հետս կամ լըրէ։ Սերժանտ զաղդիւս ցին չըրցաւ համբերել ու իր պատուոյն համար պարտք սեպեց իրեն որ գրաւը ընդունի. ուստի շուտ մը հետապայ հաշիւը ըրին։

Հետո՛ք քաղաքը շինուելէն ի վեր 2596 տարի է. 20 սօլոյ ամէն մէկ ըսպէին՝ 60 Ֆուանք կընէ ժամը. 1440 Ֆուանք օրը, 43200 Ֆուանք ամիսը, 518400 Ֆուանք տարին։ Բազմապատկելով աս զուամբը 2596 թիւով՝ 1330466400 Ֆուանք կընէ, այսինքն 745047310 Ֆուանք պակաս 14045513710 Ֆուանքէն որ ճիշդ 1844 տարւան Վարդիւսի կառավարութեանը հարկաւոր եղած ծախքին գումարն է։

Վարդիւսի սեղանաւորը քիչ մը շփոթութիւն ցուցունելով, սեղանին վրայ 2500 Ֆուանքի գրամաշուկայի տոմսակ մը ձգեց, ու ելաւ գնոյ սեղանէն որ դեռ անուշարար կերակուրները (ինձէ մանձա) կերած չէին։

Դիկտիմբեր ամսուն վերջերը Մ. Թիէրս պիտի լննցունէ իր մեծ պատմութիւնը Վարդիւսի, ու պիտի տայ իր տպագրողին, Մ. Փօլէն անուն, որ ձեռագրին փոխարէն հինգ հարկեր հաղար Ֆուանք հատուցանելու է կանխիկ։ Մ. Թիէրս Սպանիա, Փօրդուկալ ու Վարդիւսի հարաւային գաւառները պիտի պտրտի հաւաստի տեղեկութիւններ ժողովելու որ իր գրքին հարկաւոր են։

—Միացեալ Նահանգներ օրագրութեան մը մէջ կը կարդացել։

«Քուրդիս անուն մէկը երիտասարդ աղջիկ մը մեղացունելուն համար, Տրոկէտայի ստեանէն մեռնելու գատապարտուել էր. տանջանքին որովհետեւ օրը՝ դատապարտեալը անհամար մարդկանց մէջէն անցաւ որոնք անոր անմեղութիւնը կը վկայէին. հասաւ կախաղանը ու դահլիճը չուանը վիզը անցուցեր էր, երբոր սաստիկ ձայն մը եկաւ ականջնուն, (մայրը արձրեալ կնիկ մըն էր որ կը պօռար)։ «Վի՛ մեղացունէք, անմեղ է ան. ես եմ, ես եմ՝ յանցաւորը՝ նախանձաւորութիւնը (զըսգանձը) միայն իս գրգռեց աս սոսկալի ամբաստանութիւնը ընելու...»։ Ըստ ողբալի ձայները հանողը Միս Յիշա էր, նոյն կնիկը՝ որուն սպանութիւնը զատուորները հաստատուել էին. դահլիճը թող տըվաւ իր գործքը ու դեռ չուանը աղէկ մը սըխմած չէր որ խղճուէր. բայց Քուրդիս ինկաւ անոր ձեռքէն գետինը ու մեռաւ։ Կերեւոյ թէ կախաղանը տեսնալով ու մահաբեր հանգոյցին միայն շօշափելովը, Քուրդիս շատ վախցեր ու մեռեր է»։

Շրգակաւորով մենամարտութիւն մը։

Օնանգան օրագիրներու մէջ կը կարդացել հետեւալ լըրը։

«Գոր տեսակ մենամարտութիւն մը եղաւ Միս սուրիի տէրութեան մէջ (Վմերիզա)։ Շրգակաւորութեան երկու ընկերութեանց վերակացուները՝ նոյն երկրի գլխաւոր երկաթի ճամբաներուն, որոնք մէկմէկու վրայ ալ կընախանձէին, խօսք բանալով իրենց շոգեկաւքերուն ուժին վրայօք մէջերէն մէկը սկսաւ արհամարհել մէկալը, լսելով թէ իրենք ինքները տասը ստակ չեն ածեր։ Եւ համարհողը՝ Թուրք մը խրկեց անոր մենամարտութեան հրաւիրելով, որ ու մէջ կառաջարկէր որ իր շոգեկաւքը վաղցունէ իրենքինն դէմ մի և նոյն գծի վրայ. որ աս կերպով հարկաւ գորաւոր եղողը միւսը պիտի կտոր կտոր ընէր։ Բայց որովհետեւ աս երկու հաւաւակորդները խիստ պատաւաւոր անձինք էին, ու զաւակներու տէր աղաչեցին քաղաքապետին որ ետ ձգէլ տայ աս մենամարտութիւնը. բայց ասիկա՛ որ ինչպէս կերեւոյ դեռ վայրենի արեւն ունենալով քիչ մը իր երակներուն մէջ, տնոնց դէմ կենալով տեղը՝ աղնուական գործք մը սեպեց զան ու հրամայեց որ ի գործ դնեն։

«Մարտի 3 ին երկու հակառակորդ մարդիքը իրենց շոգեկաւքը ելան մինակ. մինակ կըսեմ, վրան դի ամենեւին քուրդներն մեքենադործ կամ ուրիշ մարդ չընդունեցին, թէպէտ անոնք կուղէին որ հետեւին ըլլան, ու շոգին խիստ բարձր աստիճանի հանելով ճամբայ ելան մէկմէկէ երկու մղն հեռաւորութեամբ, ու անթիւ հետաքրքիր մարդկանց ներկայութեանը որոնք աս արտաւոյ մենամարտութիւնը լսելով հոն ժողովըաւ էին։ Հասան անոնք մէկմէկու՝ ոտքի վրայ կայնած իրենց շոգեկաւքերուն վրայ և զարնըւեցան մէկմէկու...։ Կուրքին մէկը անցաւ մէկ կալին վրայէն մենամարտութիւնը լըմնցաւ. Մ. Ուլիլէմսօնի գըրըսը ու մէկ արունքը միայն գոնըւեցաւ. մարմնոյն միւս մնացածը, կաւքը և, ջարդուբուրդ եղեր էին։ Մ. Ուլիլէմսօնի հակառակորդը ամենեւին վնաս մը չի կրեց։

ԱՌԿԵՏՐԱԿԱՆ ԽՈՒՄԻՔԻՐ
ՏԱՂԿԱՍՏԻՆ

Օ. Թուրքիա, 18 Յունիս։

Եւստան քաղաքիս առևտրական գործաւնութեանց վրայ նշանակելու արժանի բան չունինք. միայն աս շաբաթ 250 արալեայի չափ բամբակ ծախւեցաւ Եւստայի համար. աղետը Եւստայի 205 զուռուշ խանթարը, միջակը՝ 195 զուռուշ, ու Վրքաղաքը 167։

Եւստիճանք բարեխառնութեան Օ. Թուրքիոյ, դիտեալ ի միջօրէի և Էգեալ ըստ բաժանման Սոմուրի։

	Սոմուրի	Հարեւոյ
Սրբաթ	11 Յունիս + 18½	աստիճան 00 աս
Շաբաթ	12 " + 22½	" 26 "
Կիրակի	13 " + 22	" 26½ "
Երկուշաբթի	14 " + 23½	" 00 "
Երեքշաբթի	15 " + 22½	" 26½ "
Չորեքշաբթի	16 " + 21½	" 26½ "
Հինգշաբթի	17 " + 22½	" 27½ "

ՓՈՒՆԵՆԿԱՎՈՒԹԻՒՆԵՐ

Օ. Թուրքիա, 18 Յունիս։

Եւստայ	121
Սրբաթիկա	190-190½
Թուրքիա	493
Պօլիս. հարուրին 8-9½	քանթարձիօ

ԾԱՌԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

Վ. Էնէտիկի Միսթարեան ուստին Բաղմալէպ անուն օրագիրը ընդունել ուղղող՝ կընայ Իլմիլ Մ. շաբաթ Եւստայի տեսնելը գրատուներ ստորագրել։ Ուրիշ քաղքները ևս, ուր տեղ յատուկ գործակալ չունի տակաւին Բաղմալէպը, կընայ ո՛վ որ ուղէ Եւստայ Մ. Եւստայի տեսնելը յարգի գործակալներուն գրատուներ ստորագրել։

Յիշեալ օրագիրը ամիսը մէյ մը կը լըյ՝ երկեր կու հատ 16 երես ամէն մէկը՝ ութամալ տետրակով։

Տարեկան ստորագրութեան գինը, 3 տրծաթ ֆիօրին է, գրեթէ 36 զուռուշ. ճամբու ծախքը աւանդին վրայ է։

Քարաշէն ծախու տուն մը Պօլիս՝ Էնէտիկի։

Որովհետեւ Տրքուր Կալիս բժիշկը Պօլիսն երթալ ուղղով իր հայրենիքը, կըմտի իր Էնէտիկի քարաշէն ծախքերէն տունը որ ունի իր մէջը վնջ սենեակ եւ քարաշէն ձեռք, փոքր սրահ մը, խոհանոց, ու խոհիսանէ երկու նաւակի համար. ունի գեղեցիկ բակ մը Եւստայի մարմարիտով յատակած. նոյնպէս է նաեւ իր մուտքը. ունի նաեւ իրենց երկրթէ դուռ, վնջ ալ երկրթէ պատուհան։

Ս. յս տանը կից է մէկ ուրիշ տուն մ'ալ փայտաշէն որ ցաւ մարի կողմը բանուկ ճամբուն վրայ կընայի. այս տունն ալ ունի իրենց սենեակ, գեղեցիկ ու մեծ սրահ մը, գեղեցիկ պարտէզ մը զոնազան պտղատու ծառերով. ունի մեծ ջրէղջ մը (տանըն) որ տանընէնք հոգիով գերդատանին մը ամէն պիտոյքին համար բոլոր տարին կօգտէ։ Ցամաքի կողմը դուռնը մուտքը շատ աղջիկ է ու ճամբան ալ չիտակ ու Մալաթի քաղաքով յատակած որ մարմարիտեայ բակին հետ կը հարաւորակի։ Ծախու տունը ու գող կընայ ամէնքէն ալ հաւաքողը մը, ու ծախողը հարեւրին 25 վար կընայ ածեցուցած գինն։